باادب بانصيب

10/5/2017

هفتيوار سنتن ڀري اجتماع ۾ ٿيڻ وارو

سُنّتن ڀريو بيان

(For Islamic Brothers)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ

اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

با ادب با نصيب

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِيْبَ الله

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا نُوْرَ الله

نَوَيْتُ سُنَّتَ الْاِعْتِكَافِ (مون سنّتِ اعتڪاف جي نيّت ڪئي)

منا منا اسلامي ڀائرو! جڏهن به مسجد ۾ داخل ٿيو، ياد اچڻ تي نفلي اعتڪاف جي نيّت ڪري وٺو، جيستائين مسجد ۾ رهندؤ نفلي اعتڪاف جو ثواب حاصل ٿيندو رهندو. ياد رهي! مسجد ۾ کائڻ، پيئڻ، سمهڻ يا سحري، افطاري ڪرڻ، ايستائين جو آبِ زم زم يا دم ڪيل پاڻي پيئڻ جي به شرعًا اجازت ناهي، البته جيڪڏهن اعتڪاف جي نيت هوندي ته هي سڀ شيون ضمنًا جائز ٿي وينديون. اعتڪاف جي نيت به صرف کائڻ، پيئڻ يا سمهڻ جي لاءِ نه هئڻ گهرجي بلڪ ان جو مقصد الله تعالٰي جي رِضا هجي. ”شامي“ ۾ آهي: جيڪڏهن ڪير مسجد ۾ کائڻ، پيئڻ سمهڻ چاهي ته اعتڪاف جي نيت ڪري وٺي، ڪجهه دير ذڪر الله ڪري، پوءِ جيڪو چاهي ڪري (يعني هاڻي چاهي ته کائي، پيئ يا سمهي سگهي ٿو)

دُرود شريف جي فضيلت

فرمانِ مُصطفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم آهي: جنهن ڏينهن ۽ رات ۾ منهنجي شوق ۽ محبت جي ڪري ٽي ٽي ڀيرا دورد پاڪ پڙهيو الله عَزَّوَجَلَّ تي حق آهي ته هو انهيءَ جي ان ڏينهن ۽ ان رات جا گناهه بخشي ڇڏي. (مُعْجَم ڪبير، ۳۶۲/۱۸، حديث:۹۲۸)

اپنے خطاواروں کو اپنے ہی دامن میں لو کون کرے یہ بھلا، تم پہ کروڑوں دُرُود

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ثواب حاصل ڪرڻ خاطر بيان ٻڌڻ کان پهريان سٺيون سٺيون نِيّتون ڪري وٺون ٿا. فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: "نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ" يعني مسلمان جي نِيّت ان جي عمل کان بهتر آهي.

(المعجم الكبير،سهل بن الساعدي...الخ ج 6، ص 185، الحديث: 5942)

ٻه مدني گُل:(1) بغير سٺي نيّت جي ڪنهن به نيڪ عمل جو ثواب ناهي ملندو. (2) جيتريون سٺيون نِيّتون وڌيڪ، اوترو ثواب به وڌيڪ.

بيان ٻڌڻ جون نِيّتون

❁ نگاهون جهڪائي پوري توجه سان بيان ٻڌندس ❁ ٽيڪ لڳائي ويهڻ بدران علمِ دين جي تعظيم خاطر جيترو ٿي سگهيو ٻئي گوڏا وڃائي ويهندس ❁ ضرورت پوڻ تي ٻين جي لاءِ سِرڪي جاءِ ڪشاده ڪندس ❁ ڌِڪو وغيره لڳو ته صبر ڪندس، گهوري ڏسڻ چڙٻ ڏيڻ ۽ اُلجهڻ کان بچندس ❁ صَلُّوا عَلَى الحَبِيب! اُذْكُرُوالله , تُوبُوا اِلَى الله! وغيره ٻڌي ثواب ڪمائڻ ۽ صدا لڳائڻ وارن جي دِل جوئي جي لاءِ بلند آواز سان جواب ڏيندس ❁ بيان کان پوءِ پاڻ اڳتي وڌي سلام، مصافحو ۽ انفرادي ڪوشش ڪندس.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي نالي جو ادب

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اسان جو پيارو مذهب، دِينِ اسلام اسان کي هن ڳالهه جي تعليم ڏئي ٿو ته اسان مقدّس هستين، متبرّڪ جڳهن ۽ بابرڪت شين جو احترام ڪريون ۽ بي اَدَبي کان ۽ بي اَدَبن جي صحبت کان پنهنجو پاڻ کي پري رکون. هڪ زمانو هو ته هر مسلمان هڪ ٻئي جي عزّت ۽ حُرمت جو پاسدار، حُسنِ اَخلاق جو آئينه دار، باادب، حياء دار ۽ سنّتِ سرڪار جي هلندڙ يادگار هوندو هو. اولاد پنهنجي والدين کان ۽ شاگرد ۽ مريد پنهنجي استاد ۽ پير کان اکيون ملائڻ ته رهيو پري پر انهن جي اڳيان اچڻ کان ڪيٻائيندا هئا،

انهن سان گفتگو دوران اکيون نماڻيون ڪري، آواز گهٽ ڪري انهن جو حڪم مڃيندا هئا. سامهون ته سامهون سندن غير موجودگي ۾ به انهن جو ادب ڪندا هئا. وڏن کي نالن سان نه بلڪ لقبن ۽ سنن لفظن سان سڏيندا هئا غرض هر ڪنهن جي رتبي جو لحاظ (Respect) ۽ نين وڏن جي تميز برقرار رکندا هئا ۽ صرف هي نه بلڪ انبياءِ ڪرام عَلَيهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام اولياءِ ڪرام رَحمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيهِم اَجْمَعِين اهڙي طرح مسجدن، مزارن، قرآنِ ڪريم، ڪتابن، تحريرن ۽ الله وارن سان منسوب شين وغيره جو به خوب خوب ادب ڪيو ويندو هو. پر افسوس! اڄڪلهه اسان جي اڪثريت ان اخلاق ۽ آداب کان محروم ٿي چڪي آهي، اهو ئي سبب آهي ته بد اخلاقي ۽ بي ادبي جا نظارا عام نظر اچن ٿا، نه صرف والدين، استاد ۽ پير بلڪ انهن کان وڌيڪ مقدَّس هستين جي ادَب ۽ احترام ۾ ڪمي ايندي پئي وڃي. شايد انهي بي ادَبين ۽ بَدلحاظِين جي ڪري اسان ڏينهون ڏينهن گهريلو خوشحالي(Happiness)، ترقّي ۽ اُخروي فائدن ۽ برڪتن کان محروم ٿيندا پيا وڃون. منقول آهي ته مَا وَصَلَ مَنْ وَصَلَ اِلَّا بِالْحُرْمَةِ وَ مَا سَقَطَ مَنْ سَقَطَ اِلَّا بِتَرْكِ الْحُرْمَةِ وَ التَّعْظِيم جنهن جيڪو ڪجهه ماڻيو ادب ۽ احترام سبب ماڻيو ۽ جنهن جيڪو ڪجهه وڃايو اهو ادب ۽ احترام نه ڪرڻ جي ڪري ئي وڃايو. (تعليم المتعلم طريق التعلم،ص۴۲) شايد اهو ئي سبب آهي ته هي ڳالهه مشهور آهي ته ”با ادب بانصيب بي ادب بي نصيب“ اچو اڄ ادب جي ضرورت ۽ اهميت ۽ ان جي برڪتن جي باري ۾ پڙهون ٿا.جيئن

مبارڪ نالي جو ادب ڪرڻ سان وڏو رتبو حاصل ٿيو

سلسله عالِيه نَقشبَنديِه جي عظيم پيشوا حضرتِ سيدُنا مُجدِّدِ اَلفِ ثاني رَحمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيه هڪ ڏينهن عام بيت الخلاء (Toilet) ۾ متيءَ جو وڏو پيالو ملاحظ فرمايو، غور سان ڏٺائون ته بيتاب ٿي ويا ڇو ته ان پيالي تي لفظ **الله** اُڪريل هيو! جلدي پيالو کنيائون ۽ خادم کان پاڻيءَ جو لوٽو گهرائي پنهنجي هٿ مبارڪ سان خوب مهٽي ڪري چڱيءَ طرح ڌوئي ان کي پاڪ ڪيائون، پوءِ هڪ اڇي ڪپڙي ۾ ويڙهي ادب سان متانهين جڳهه تي رکي ڇڏيائون. هڪ

ڏينهن الله عَزَّوَجَلَّ جي طرف کان کيس الهام (يعني الله تعاليٰ جي طرفان اها ڳالهه سندن دل ۾ وڌي وئي) فرمايو ويو، ”جهڙي طرح تو منهنجي نالي جي تعظيم ڪئي، مان به دنيا ۽ آخرت ۾ تنهنجو نالو بلند ڪريان ٿو. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائيندا هئا، الله عَزَّوَجَلَّ جي نالي مبارڪ جو ادب ڪرڻ سان مون کي اهو مقام حاصل ٿيو، جيڪو سؤ سالن جي عبادت ۽ رياضت سان به حاصل نه ٿي ٿي سگهيو! (حضرات القدس، مکاشفه،۳۵، جزء، ۲، ص،۱۱۳)

اَدب اُستادِ دِيني کا مجھے آقا عطا کر دو دِل و جاں سے کروں اُن کی اِطاعت یا رسول اللہ

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ٻڌو اوهان ته حضرتِ سيدُنا مُجدِّدِ اَلفِ ثاني رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه کي رب تعاليٰ جي نالي جو ادب ڪرڻ جي برڪت سان ڪيڏو عظيم مقام حاصل ٿيو جو پاڻ خود فرمائيندا هئا، ”مون کي اهو مقام حاصل ٿيو، جيڪو سؤ سالن جي عبادت ۽ رياضت سان به حاصل نه ٿي ٿي سگهيو!“ اسان کي به گهرجي ته بالعموم هر قسم جي تحريرجو ادب ڪريون۽خاص ڪري جيڪڏهن ڪٿي الله عَزَّ وَجَلَّجو مبارڪ نالو يا ڪنهن به مقدس هستي يا شيء جونالو زمين تي يا ڪنهن نامُناسب جڳهه تي ڏسون ته ان کي ڪٽي صاف ڪريون ۽ نهايت ادب سان ڪنهن مٿانهين هنڌ تي رکون بلڪ ٿي سگهي ته پنهنجي گهر، آفس، مسجد، مدرسي ۽ گهٽي محلي ۾ ڪا اهڙي جڳهه مُقرَّر ڪريون جتي مُقدَّس اَوراق ۽ پراڻا صفحات (Worn-out) هئڻ جي صورت ۾ گڏ ڪري سگهجن ۽ وقت بوقت انهن کي دفن ڪرڻ يا سمنڊ ۾ ٿڌي ڪرڻ جو مناسب بندو بست به ڪيو وڃي.

اَميرُالمؤمنين حَضرتِ سَيدُنا علي المرتضيٰ شيرِ خدا رَضِيَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه کان روايت آهي ته ٻنهي جهانن جي سلطان، سَروَرِ ذيشان صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمانِ فضيلت نشان آهي: جيڪو زمين تان اهڙو ڪاغذ کڻي جنهن ۾ الله عَزَّ وَجَلَّ جي نالن مان ڪو نالو هجي ته الله عَزَّوَجَلَّ ان (کڻڻ واري) جو نالو (روحن جي سڀ کان اعليٰ

www.dawateislami.net

مقام) عِلِّيين ۾ بلند فرمائيندو. (مجمع الزوائد، کتاب البيوع،باب اللقطہ، ۳۰۰/۴، حديث:۶۸۴۶) لِهٰذا هر مُقَدَّس تحرير، ڪاغذ ۽ اخبارن جو ادب ڪريو ۽ انهن جي بي ادبي کان بچڻ جي ڪوشش ڪريو. اَفسوس! صد ڪروڙ اَفسوس! اڄڪلهه اَخبار ۽ ٻين لڪائي وارن ڪاغذن سان گَڏوگَڏ مُقَدَّس جملن وارا ڪاغذ بہ هر هنڌ رولڻ تي وڪريل نظر ايندا آهن. ۽ هي اَلمناڪ داستان انهيءَ تي ختم ناهي ٿي بلڪ اهي اَخبار ۽ مقدس تحريرون بي اَدبين جي مختلف مرحلن مثال طور گهر جي ڪچرا دان (Dustbin)، گهٽي پاڙي ۾ ماڻهن جي پيرن ۾ اچڻ کان پوءِ طرح طرح جي آلودگين ،گندي نالين يا ڪچري جي حوالي ٿيندا آهن، جڏهن تہ مقدس تحرير سان گڏوگڏ تمام اکرن جو ادب واحترام ڪرڻ گهرجي.

صَدرُالشَّرِيعہ، بَدرُالطَّرِيقہ حضرتِ علامہ مولانا مفتي محمد امجد علي اعظمي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: بستري يا مصلي تي ڪجھ لکيل هجي تہ ان کي استعمال ڪرڻ ناجائز آهي هيءَ عبارت ان جي بناوٽ ۾ هجي يا پرت سان پريل هجي يا مس سان لکيل هجي جيتوڻيڪ جو حُرُوفِ مُفرَدَہ (يعني جُدا جُدا حُرُوف) لکيل هجن ڇوتہ حُرُوفِ مُفرَدَہ (يعني الف، باء، تاء، ثاء وغيره اڪيلن حروفن) جو بہ احترام آهي. اڪثر دسترخوان (Dining mats) تي عبارت لکيل هوندي آهي اهڙي دسترخوان کي استعمال ۾ آڻڻ ۽ ان تي کاڌو نہ کائڻ گهرجي. ڪجھ ماڻهن جي وهاڻن (Pillows) تي اشعار لکيل هوندا آهن انهن کي بہ استعمال نہ ڪيو وڃي. (بهارِ شريعت،حصہ۱۶، ۴۲۰/۳)

تحرير جي ادب بابت امير اهلسنت جي سوچ

شيخ طريقت، امير اهلسنت، باني دعوتِ اسلامي حضرت علامہ مولانا ابو بلال محمد الياس عطّار قادري رضوي ضيائي دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه تحرير جي ادب جو ذهن ڏيندي ارشاد فرمائن ٿا: اهڙا پائيدان (Door mats) بہ دروازي جي ٻاهر نہ رکيا وڃن جنهن تي حُرُوفِ تَهجِّي ۾ ڪجھ لکيل هجي. اهڙي طرح چَپّل تي جيڪڏهن ڪمپني وغيره جو نالو لکيل هجي تہ اِستِعمال کان اڳ ۾ ان کي مٽايو وڃي، ائين ئي مُصَلاّ، پلاسٽڪ جي چٽائي، لِحاف ۽ توليي وغيره تي بہ

www.dawateislami.net

عَرَبي حُرُوفِ تَهجِّي ۾ ڪمپني جي نالي جي چِٽ لڳل هجي تہ اهڙي چِٽ بہ جُدا ڪري ڇڏي ڪئي وڃي. چادرون، قالين، ڊيڪوريشن جون دَريون، وهاڻو يا گاديلي ايتري تائين جو جنهن شيءِ تي بہ ويهڻ يا پير رکڻ جي ضَرورت پوندي هجي ان تي ڪجھ نہ لکيو وڃي، نہ ئي لکيل چِٽ سِلائي ڪئي وڃي. (مدنی مذاکرہ،قسط ۲،مقدس تحریرات کےآداب کے بارے میں سوال جواب،ص، ۴) تنهنڪري جيڪڏهن اوهان بہ ڪٿي ڪجھ لکيل ڏسو، ان جو اَدَب ڪندي ان شيءِ تي نہ ويهو، نہ پير رکو ۽ بي اَدَبي جو اَنديشو هجي تہ انهن شين جي اِستعمال ئي کان پاسو ڪريو، يا وري ڪنهن ترڪيب سان ان لکيل ٽڪر کي جدا ڪري تعظيم واري هنڌ تي رکي ڇڏيو. توڙي جو هي سڀ ڪجھ ٻڌڻ گهٽو آسان ۽ ان تي عمل ڪرڻ گهٽو مشڪل ڪم آهي پر جيڪڏهن اسان تحريرات ۽ مُقدّس اوراق جي ادَب جي باري ۾ پنهنجي اسلافِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللّٰہ السّلَام جا احوال ٻڌون تہ اسان کي عمل ڪرڻ جو جذبو ملندو ۽ ان ادب جون خوب برڪتون بہ نصيب ٿينديون. اچو ان باري ۾ هڪ ايمان افروز واقعو ٻڌون ٿا:

اللّٰه جي نالي جو ادب ڪرڻ سان گنهگار ولي بڻجي ويو

حضرتِ سيدُنا بشرحافي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه توبھ کان پهريان تمام وڏا شرابي هئا. پاڻ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه هڪ ڀيري نشي ۾ ڌُت تي ڪيڏانهن وڃي رهيا هئا، تہ رستي ۾ هڪ ڪاغذ تي سندن نظر پئي جنهن تي بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ لکيل هئي. پاڻ تعظيم خاطر کنيائون ۽ عطر خريد ڪري معطر (Fragrant) ڪيائون پوءِ ان کي هڪ مٿانهين جاءِ تي ادب سان رکي ڇڏيائون. انهيءَ رات هڪ بزرگ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه خواب ۾ ٻُڌو تہ ڪو چئي رهيو آهي، "وڃو! بِشر کي چئي ڇڏيو تہ تو منهنجي نالي کي معطر ڪيو، ان جي تعظيم ڪئي ۽ ان کي بلند جاءِ تي رکيو، اسان بہ توکي پاڪ ڪنداسين." ان بزرگ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه دل ۾ سوچيو تہ بِشر تہ شرابي آهي. شايد مون کي خواب ۾ غلط فهمي ٿي آهي، پوءِ انهن وضو ڪيو، نفل پڙهيا ۽ وري سمهي پيا. ٻئي ۽ ٽئين ڀيري بہ اهو ئي خواب ڏٺائون ۽ هي بہ ٻُڌائون تہ "اسان جو هي پيغام بِشر جي ئي طرف آهي، وڃو!

انهن کي منهنجو پيغام پهچايو!“ پوءِ اهي بزرگ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه حضرت بِشر رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه جي تلاش ۾ نڪري پيا. انهن کي خبر پئي ته هُو شراب جي محفل ۾ آهن سو اتي پهچي بِشر کي آواز ڏنائون. ماڻهن ٻُڌايو ته هُو نشي ۾ بد مست آهن! انهن چيو، ڪين وچي ڪهڙي طرح به ٻُڌايو ته هڪ ماڻهو اوهان جي لاءِ ڪو پيغام آندو آهي ۽ اهو ٻاهر بيٺو آهي. ڪنهن وڃي ڪري اندر خبر ڏني. حضرت سيّدُنا بِشرحافي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمايو، ان کان پُڇو ته ڪنهن جو پيغام (Message) آندو آهي؟ دريافت ڪرڻ تي اهي بزرگ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائڻ لڳا، **اللّٰه** عَزَّ وَجَلَّ جو پيغام آندو اٿن. جڏهن سندن کي هيءَ ڳالهه ٻُڌائي وئي ته جهومي اٿيا ۽يڪدم پيرين اگهاڙي ٻاهر تشريف کڻي آيا پيغامِ حَق ٻُڌي ڪري سچيءَ دل سان توبهه ڪيائون۽ان بلند مقام تي وڃي پهتا جو مشاهدهءِ حَق جي غلبي جي شدت کان پيرين اگهاڙي(Barefoot)رهڻ لڳا. انهيءَ لاءِ سندن کي حافي (يعني پيرين اگهاڙي رهڻ وارا) جي لقب سان مشهور ٿيا. (تذكرة الاولياء،جزء،۱، ص، ۱۰۶،بتغير قليل)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اوهان ڏٺو ته اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ جو نالو لکيل ڪاغذ جو اَدَب ۽ احترام ڪرڻ جو رب عَزَّوَجَلَّ ڪهڙو انعام ۽ اڪرام عطا ڪيو جو سخت گنهگار ۽ شرابي شخص کي پنهنجو ولي بڻايو، ۽ پاڻ کي دنيا ۾ اهو بلند مقام عطا فرمايو جو جيستائين پاڻ زنده رهيا جانور به سندن ادب جي ڪري واٽ ۾ ڇيڻا نه لاهيندا هئا، جيئن ته منقول آهي: سيّدُنا بِشر حافي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه هميشه پيرين اگهاڙي گهمندا هئا ۽ جيستائين بغداد شريف ۾ پاڻ حيات رهيا، ڪنهن جانور رستي ۾ڇيڻو نه لاٿو ۽اهو صرف هن حرمت ۽ ادب کي سامهون رکندي ته حضرتِ سيّدُنا بِشر حافي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه هتي پيرين اگهاڙي گهمندا آهن. هڪ ڏينهن هڪ جانور رستي ۾ڇيڻو لاٿو ته ان جو مالڪ هيءَ ڳالهه ڏسي گهٻرائجي ويو، جو شايد حضرتِ سيّدُنا بِشر حافي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه جو انتقال ٿي ويو آهي، نه ته هي جانور رستي ۾ ڪڏهن به ڇيڻو نه لاهي ها. پوءِ ٿوري دير

کان بعد ان بُڏي ورتو تہ حضرتِ سيّدُنا بِشر حافي رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیۡہ جو وصال ٿي ويو آهي. (فضائل دعا،ص ۲۵۶، ملخصاً)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

انبياءِ ڪرام عَلَیۡھِمُ السَّلَام جو ادب ۽ احترام

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اللہ عَزَّ وَجَلَّ کان بعد تمام مخلوق ۾ انبياءِ ڪرام عَلَیۡھِمُ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام افضل ۽ اعليٰ آهن، انهن جي تعظيم وتوقير ۽ ادب ۽ احترام ضروري آهي ۽ انهن جي شان ۾ ادنيٰ توهين يعني گستاخي ۽ بي ادبي ڪفر آهي. جيئن تہ صدرُ الشَّريعہ، بدرُ الطَّريقہ حضرتِ علّامہ مولانا مفتي محمد امجد علي اعظمي رَحْمَۃُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیۡہ فرمائن ٿا: ڪنهن نبي جي ادنيٰ توهين يا تڪذيب ڪفر آهي. (بهارِ شريعت، حصہ۱،۱/۴۷) انبياءِ ڪرام عَلَیۡھِمُ السَّلَام جي شان ۾بي ادبي ذِلّت ۽ رُسوائي ۽ تمام نيڪ عملن جي بربادي جو سبب آهي جيئن تہ شيطان جڏهن اللہ عَزَّوَجَلَّ جي پياري نبي حضرت سَيدُنا آدم عَلٰي نَبِيِّنَا وَ عَلَيه الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام جي بي ادبي ڪئي تہ ملعون ٿي بارگاهِ الٰهي مان ڪڍيو ويو جڏهن تہ اڳ ۾ هو سرڪش ۽ نافرمان نہ هو بلڪ هزارين سالن کان اللہ عَزَّوَجَلَّ جي عبادت ۾ مشغول هو، جِنّ هئڻ جي باوجود پنهنجي عبادت ۽ رِياضت ۽ عِلميت جي سبب مُعَلِّمُ المَلَڪوت يعني ملائڪن جو اُستاد هو ۽ ايتري قدر مقرَّب هو جو بارگاهِ خداوندي ۾ ملائڪن سان گڏ حاضر ٿيندو هو. پر حڪمِ الٰهي جي نافرماني ۽ اللہ عَزَّوَجَلَّ جي نبي جي بي ادبي سان ان جي سالن جون عبادتون ضائع ٿي ويون، ذِلّت ۽ رُسوائي ان جو مقدّر بڻجي، هميشہ هميشہ جي لاءِ لعنت جو طوق ان جي ڳچي ۾ پئجي ويو ۽ هو جهنّم جي دائمي (يعني هميشہ هميشہ جي) عذاب جو حقدار ٿيو. تنهنڪري اسان کي بہ شيطان جي ان عبرتناڪ انجام کان ڊڄندي انبياءِ ڪرام عَلَیۡھِمُ السَّلَام جي شان ۾ گُستاخي ڪرڻ ۽ گُستاخن جي صحبت اختيار ڪرڻ کان پري رهڻ گهرجي ۽ انبياءِ ڪرام عَلَیۡھِمُ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام جي ذات کي واجبُ الاحترام سمجهڻ گهرجي ۽ هي بہ معلوم ٿيو تہ نبين جي شان ۾ گُستاخي ۽ بي ادبي شيطان جو طريقو آهي، هر هڪ کي ان کان بچڻ گهرجي.

قرآنِ ڪريم ۾ اللہ عَزَّوَجَلَّ ڪئي جڳهن تي نبين سڳورن عَلَیۡھِمُ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام جو ادب

ڪرڻ جو حڪم اِرشاد فرمايو ۽ ان حڪم جي تعميل ڪرڻ وارن ڪي گناهن جي معافي ۽ جنت ۾ داخلي جي بشارت ٻڌائي آهي. جيئن سيپارو 6 سُوْرَةُ مَائِدَه جي آيت نمبر 12 ۾ اِرْشاد آهي:

وَاٰمَنۡتُمۡ بِرُسُلِىۡ وَعَزَّرۡتُمُوۡهُمۡ وَاَقۡرَضۡتُمُ اللّٰهَ قَرۡضًا حَسَنًا لَّاُكَفِّرَنَّ عَنۡكُمۡ سَيِّاٰتِكُمۡ وَ لَاُدۡخِلَنَّكُمۡ جَنّٰتٍ تَجۡرِىۡ مِنۡ تَحۡتِهَا الۡاَنۡهٰرُ‌ۚ

تَرجَمَو ڪنز الايمان: ۽ منهنجي رسولن تي ايمان آڻيو ۽ انهن جي تعظيم ڪريو ۽ الله کي قرضِ حسنہ ڏيو تہ بي شڪ مان توهان جا گُناهہ لاهي ڇڏيندس ۽ ضَرور توهان کي باغن ۾ وٺي ويندس جن جي هيٺان نهرون جاري آهن.

انبياءِ ڪرام عَلَيهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي محبت و عقيدت ۽ انهن جو ادب واحترام جتي ايمان وارن جي ايمان جي نشاني آهي ۽ انهن جي گناهن جي معافي جو ذريعو آهي اتي ڪئي بي ايمانن کي ايمان جي دولت ملڻ جو بہ ذريعو آهي.

ادب جي برڪت سان ايمان نصيب ٿيو

حضرتِ سَيِدُنا موسيٰ ڪليمُ الله عَلٰي نَبِيِّنَا وَ عَلَيه الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جڏهن الله تعاليٰ جي حڪم سان فرعون کي ايمان جي دعوت ڏيڻ جي لاءِ ويا تہ فرعون اوهان جي معجزن کي ڏسي پاڻ عَلَيه السَّلَام تي ايمان آڻڻ جي بدران سندن مقابلي جي لاءِ پنهنجي سلطنت (State) جي جادوگرن کي گڏ ڪيو. جڏهن مقابلي جو وقت ٿيو تہ انهن جادوگرن (Magicians) حضرت سَيِدُنا موسيٰ عَلَيه السَّلَام کي چيائون، اي موسيٰ! يا تہ اوهان پنهجي لٺ اڇليو يا اسان پنهنجي جادوءَ جي لٺين ۽ رسين کي اڇلايون، انهن جو اهو چوڻ حضرت سَيِدُنا موسيٰ عَلَيه السَّلَام جي ادب جي لاءِ هو تہ هو سندن جي اجازت بغير پنهنجي عمل ۾ مشغول نہ ٿيا. حضرت سَيِدُنا موسيٰ عَلَيه السَّلَام فرمايائون: توهان پهريان اڇلايو. جڏهن انهن پنهنجو سامان اڇلايو، جنهن ۾ وڏا وڏا رسا ۽ لٺيون هيون اهي سڀ ازدها (هڪ قسم جا وڏا نانگ) نظر اچڻ لڳا ۽ ميدان انهن سان پرجي ويل معلوم ٿيڻ لڳو، پوءِ الله تعاليٰ جي حڪم سان جڏهن

حضرت موسيٰ عَلَيهِ السَّلام پنهنجو عصو (Staff) اڇلايوتہ هو هڪ عظيمُ الشّان ازدهو (هڪ قسم جو وڏو نانگ) بڻجي ويو ۽ جادوگرن جي سحر ڪارين کي هڪ هڪ ڪري ڳهي ويو پوءِ جڏهن موسيٰ عَلَيهِ السَّلام ان کي دستِ مبارڪ ۾ ڪنيو تہ هو پهريان وانگر عصا بڻجي ويو. هي معجزو ڏسي انهن جادوگرن تي اهڙو اثر ٿيو جو اهي بي اختيار اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِيْنَ يعني اسان تمام جهانن جي ربّ تي ايمان آندو" چوندي سجدي ۾ ڪري پيا. جادوگرن حضرت موسيٰ عَلَيهِ السَّلام جو ادب ڪيو جو پاڻ کي مقدم ڪيائون ۽ سندن اجازت جي بغير پنهنجي عمل ۾ مشغول نہ ٿيا، ان ادب جو عوض انهن کي اهو مليو جو الله تعاليٰ انهن کي ايمان ۽ هدايت جي دولت سان سرفراز ڪيو. (صراط الجنان، ۳/۴۰۳ تا ۴۰۴، ملخصاً)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اوهان ڏٺو تہ حضرت سيدنا مُوسٰي عَلَيهِ السَّلام جو ادب ڪرڻ جي برڪت سان بي ايمان جادوگرن کي ايمان جي دولت نصيب ٿي. ٿورو غور ڪريو! جيڪو شخص نبين جي سُلطان، رحمتِ عالميان صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو ادب ۽ احترام ڪري، ان تي الله عَزَّوَجَلَّ جو ڪيتري قدر فضل ۽ ڪرم ٿيندو. اچو! هن باري ۾ حضور صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي مبارڪ نالي جي ادب ۽ احترام ۽ ان تي الله عَزَّوَجَلَّ جي فضل ۽ انعام جي باري ۾ هڪ ايمان افروز واقعو ٻڌون ٿا:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبة المدينہ جي شايع ٿيل 510 صفحن تي مشتمل ڪتاب "اللّٰہ والوں کی باتیں" جلد 4 جي صفحي 61 تي آهي: حضرت سَيِّدُنا وهب بن مُنَبِّہ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيه فرمائن ٿا تہ بني اسرائيل ۾ (مَسطَح نالي) هڪ ماڻهو هو جيڪو 200 سالن تائين الله عَزَّوَجَلَّ جي نافرماني ڪندو رهيو. جڏهن اهو مري ويو تہ ماڻهن ان کي ٽنگن مان گهيلي گندگي جي ڍير تي اڇلائي ڇڏيو، الله عَزَّوَجَلَّ حضرت موسيٰ عَلَيهِ السَّلام ڏانهن وحي (Revelation) فرمائي تہ وڃو ان جي جنازي نماز اَدا ڪيو، پاڻ عَلَيهِ السَّلام عرض ڪيو: يا الله عَزَّوَجَلَّ ! بني اسرائيل چون ٿا تہ هو 200 سالن تائين تنهنجي نافرماني ڪندو رهيو آهي، الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمايو: هو ائين ئي هو پر اهو جڏهن بہ تورات کوليندو هو ۽ محمد (صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) جي نالي کي ڏسندو هو تہ ان کي چمي اکين سان لائيندو هو ۽ اُن تي دُرود پڙهندو هو، پوءِ

مون ان جو هي عمل قبول ڪري اُن جا گُناهہ مُعاف ڪري ڇڏيا آهن ۽ 70 جنّتي حورن سان ان جو نڪاح ڪري ڇڏيو آهي. (حليةُ الاولياء، وہب بن منبہ، ۴/۴۵، حديث :۴۶۹۵)

لب پر آجاتا ہے جب نامِ جناب منہ میں گھل جاتا ہے شہدِ نایاب

وجد میں ہو کے اے جاں بیتاب اپنے لب چوم لیا کرتے ہیں

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڏٺو اوهان ته بني اسرائيل جي هڪ گنهگار شخص جي صرف ان ڪري بخشش ۽ مغفرت ٿي وئي جو جڏهن به هو توريت شريف ۾ نامِ مصطفيٰ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کي ڏسندو هو ته اکين سان لائيندو هو، چمندو هو ۽ درودِپاڪ پڙهندو هو. ته پوءِ اُمَّتِ مُحَمَّدِيہ مان جيڪڏهن ڪو پنهنجي پياري آقا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي نه صرف نالي بلڪ پاڻ ڪريم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي ذات ۽ پاڻ سان نِسبَت رکڻ واري هر شيءِ جي تَعظيم کي لازِم ۽ ضروري سمجهي ته پوءِ ان تي رَحمتِ خُداوَندي جي ڪهڙي نه ڇماڇم برسات ٿيندي. ۽ پوءِ هيءَ ته اها عظيم بارگاهہ آهي جنهن جي ادب ۽ احترام جو حڪم خود اللہ عَزَّوَجَلَّ ڏنو آهي، ارشادِ خداوندي آهي:

فَالَّذِیْنَ اٰمَنُوْا بِهٖ وَ عَزَّرُوْهُ وَ نَصَرُوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّوْرَ الَّذِیْۤ اُنْزِلَ مَعَهٗۤ ۙ اُولٰٓىٕكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿۱۵۷﴾ (پ۹،الاعراف:۱۵۷)

تَرجَمو ڪنز الايمان: پوءِ جيڪي ان تي ايمان آڻين ۽ سندن تعظيم ڪن ۽ ان جي مدد ڪن ۽ ان نُور جي پيروي ڪن جيڪوان سان گڏ نازل ٿيو اُهي ئي با مُراد آهن.

اهڙي طرح هڪ ٻي جڳهہ تي اللہ عَزَّوَجَلَّ مسلمانن کي سَيدُالأنبياء محمدِ مُصطفٰي صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي بارگاهہ جا آداب سڪاريندي اُنهن کي ان بلند بارگاهہ ۾ عاميانہ انداز (Common conduct) اختيار ڪرڻ جي مُمانعت ڪئي آهي. جيئن سيپارو 18، سُوْرَةُالنُّوْر جي آيت نمبر 63 ۾ اِرشاد آهي:

لَا تَجْعَلُوْا دُعَآءَ الرَّسُوْلِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ؕ (سيپاري:١٨، النور:٦٣)

ترجمو كنزالايمان: رسول جي سڏڻ كي پاڻ ۾ ايئن نہ ٺهرايو جيئن توهان مان هڪڙو ٻئي كي سڏي ٿو.

صَدْرُالْاَفاضِل، حضرتِ علامہ مولانا سَيد مُفتي محمد نعيمُ الدِّين مُرادآبادي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: (ان آيت جي) هڪ معنيٰ مُفسّرن هي بہ بيان فرمائي آهي تہ (جڏهن كو) رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم كي سَڏ كري تہ اَدَب ۽ تكريم ۽ تَوَقِير ۽ تعظيم سان گڏ سندن جي مُبارڪ لَقبن سان نرم آواز سان نوڙت ۽ عاجزي واري لهجي ۾ "يَانَبِيَّ الله! يَارَسُوْلَ الله! يَاحَبِيْبَ الله!" چوندي پكاري. (تفسير خزائن العرفان، پاره:١٨، سورة النور: تحت الآية :٦٣ بتغير قليل) اِمامُ المُفسرين، حضرتِ سَيدُنا عَبْدُالله بن عباس رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه اِرْشاد فرمائن ٿا: پهريان حُضُور (صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) كي يَا مُحَمَّدُ، يَا اَبَالْقَاسِم چيو ويندو هو، جڏهن اللہ تَعَالٰي پنهنجي نبي جي تعظيم كي ظاهر كرڻ جي لاءِ عام انداز ۾ انهن كي پكارڻ كان منع فرمائي ڇڏيو تہ، تہ صحابہء كرام (عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان) يَا نَبِيَّ الله، يَارَسُوْلَ الله چوندا هئا. (دلائل النبوة لابى نعيم ، الفصل الاول ،الجزء الاول ص١٩)

يارسول اللہ کے نعرے سے ہم کو پیار ہے
جس نے یہ نعرہ لگایا اُس کا بیڑا پار ہے

صَلُّوْاعَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! غور كريو! حُضُور پاڪ، صاحبِ لولاڪ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي تعظيم جو مُعاملو كيتري قدر اَهم آهي جو اللہ عَزَّوَجَلّ كي هي ڳالهہ ناپسند آهي تہ كو منهنجي حبيب (صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) كي نالو وٺي كري مُخاطَب كري. فتاويٰ رضويہ ۾ آهي: عُلماء تصريح (وضاحت) فرمائن ٿا: حُضُورِ اَقْدس صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو نالو وٺي كري نِدا كرڻ حَرام آهي. (فتاویٰ رضويہ٣٠/١٥٧) ياد رهي! حُضُور عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي تعظيم صِرف حياتِ ظاهري تائين مَحْدُود نہ هئي بلڪ رهندڙ دنيا تائين اچڻ واري هر مُسلمان تي توهان جي شان ۽

عظمت کي تسليم ڪرڻ لازِم آهي.

حضرتِ علامہ اِسمٰعيل حقّي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: حُضُور صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي ظاهري حَيات ۾ پڙدو فرمائڻ کان بعد (يعني ظاهري وَفات کان پوءِ) غَرَض هر حالت ۾ حُضُور صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي تَعْظِيم ۽ تَوقير اُمَّت تي لازِم ۽ ضَروري آهي ڇو جو دِلين ۾ جيتري قدر حُضُور جي تعظيم وڌندي اوتري قدر ئي نُورِ ايمان ۾ اِضافو ٿيندو رهندو. (تفسير روح البيان ،ج۷،ص۲۱۶)

خاک ہو کر عشق میں آرام سے سونا مِلا   جان کی اِکسیر ہے اُلفت رسولُ اللہ کی

(حدائقِ بخشش ،ص:۱۵۳)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيب!   صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

عالم سڳورن جو ادب ۽ احترام

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! انبياءِ ڪرام عَلَيهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي علاوه عُلماءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللّٰهُ السَّلَام جي ادب ۽ احترام جو بہ خوب لحاظ رکڻ گهرجي. ياد رکو! عالم نبين جا وارث آهن ڇوتہ اهي عالم سڳورا نبين سڳورن عَلَيهِمُ السَّلَام جي مِيراث يعني علمِ دين کي حاصل ڪن ٿا ۽ ان جي ذريعي ماڻهن جي رَهنُمائي ڪن ٿا. حديثِ پاڪ ۾ آهي: بيشڪ زمين تي عُلَماءِ جي مثال انهن تارن وانگر آهي جنهن سان ڪائنات جي اونداهين ۾ رَهنُمائي حاصل ڪئي ويندي آهي. (مسند امام احمد، مسند انس بن مالک، ۴/ ۳۱۴، حديث:۱۲۶۰۰) پر بد قسمتي سان اڄڪلھ شايد ڪنهن سوچيل سمجهيل منصوبي (Pre-planning) تحت اُمّتِ محبوب صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کي عالِم سڳورن رَحِمَهُمُ اللّٰهُ السَّلَام کان پري پيو ڪيو وڃي، انهن جي مقام ۽ رتبي کي مُسلمانن جي دل ۽ دماغ مان ڪڍيو پيو وڃي آهي، انهن جي شان ۾ زبان درازي ڪئي پئي وڃي، انهن تي اعتراض ۽ طعن ۽ تنقيد ڪرڻ تي برغلايو پيو وڃي بلڪ هاڻي تہ مَعَاذَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ عالمن جي توهين ۽ تحقير تائين نوبت اچي پهتي آهي جيڪا ايمان جي بربادي جو سبب بڻجي سگهي ٿي. هونءَ بہ جيڪو علماءِ ڪرام رَحِمَهُمُ اللّٰهُ السَّلَام جو گستاخ هوندو هو انهن جي صحبت ۽ فيض کان محروم ٿي ويندو ۽ جڏهن اهي بئي شيون

نصيب نہ ٿيندين تہ دُرُست شرعي رَهنُمائي حاصل ٿيڻ بہ دُشوار، تنهنڪري بي عمليون ڪندي ڪندي اهڙن جو ڪفر تائين پوڻ بہ عين ممڪن آهي.

غور ڪرڻ جو مقام!

ٿوروسوچيو! سنجيدگي سان غور ڪريو!! تہ جيڪي مقدس هستيون اسان کي قرآن ۽ حديث جي معنٰي ۽ مفهوم سمجهائن ...نماز، روزي، حج، زڪوٰة وغيره عبادات جا طريقا سيکارين ...، هنن عبادتن ۾ غلطي ٿئي تہ ان جو حل ٻڌائن ...،ماءُ پيءُ جو ادب ۽ تعظيم ۽ رشتيدارن ۽ عام مسلمانن جا حق ٻڌائن...، اسان وٽ فوتگي ٿئي تہ تجهيز ۽ تڪفين (Burial) جي مسئلن بابت اسان کي آگاهہ ڪن ۽ مَيت جي ڇڏيل وراثت جي مال کي شَريعت مطابق وارثن ۾ تقسيم ڪرڻ بابت رَهنُمائي ڪن... زال مڙس ۾ اختلاف جي صورت ۾ انهن جي وچ ۾ فيصلو ڪرائن، اسان جون تجارتي ۽ ڪاروباري مسئلن جو حل ٻڌائن ۽ ان جي علاوه دِين ۽ دُنيا جي بي شمار مرحلن ۾ اسان سان ڳڻ خير خواهي ڪري اسان کي ذِلّتِ دُنيا ۽ عذابِ آخرت کان بچڻ جا طريقا ٻڌائن، اسان جا جنازا پڙهائن، ڇا اسان پنهنجي انهن محسنن جو شڪريو ادا ڪرڻ ۽ انهن جو ادب ڪرڻ بدران انهن کي طنز ۽ تنقيد جو نشانو بڻائي پنهنجي آخرت داؤ تي لڳائينداسين؟ هرگز نہ بلڪ اسان کي پنهنجي انهن محسنن جو شڪر گُذار، شرعي مسئلن ۾ انهن جو اطاعت گُذار هئڻ جي علاوه انهن جو ادَب ۽ احترام ڪرڻ گهرجي.

اسان جا بزرگانِ دِين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِم اَجْمَعِين عالم سڳورن جو بي حد احترام ڪندا هئا جيئن تہ حضرت سيدُنا سفيان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه جو بيان آهي تہ حضرت سيدُنا عَمرو بن قيس رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه وٽ جڏهن ڪو عالِمِ دين تشريف فرما ٿيندو هو تہ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه گوڏن پر ويهي رهندا هئا. (اللہ والوں کی باتیں،۵/۱۳۱)

حضرت سَيدُنا علامہ اسماعيل حقي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: ياد رکو! علماء، انبياءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الصَّلوٰةُ وَالسَّلَام جا وارث آهن ۽ انهن جا عُلوم انبياءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الصَّلوٰةُ وَالسَّلَام جي علوم کان حاصل ٿيل آهن تہ جهڙي طرح باعمل علماءِ ڪرام ڪَثَّرَهُمُ الله

تَعَالٰی انبياءِ ۽ مُرسَلين عَلَيهِمُ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام جي اعمال ۽ علوم جا وارث آهن اهڙي طرح عالمن جو مذاق اڏارڻ وارا، مذاق اڏارڻ ۾ ابو جهل، عقبہ بن ابي معيط ۽ ان جهڙن پين ڪافرن جا وارث آهن. (روح البيان، الکهف، تحت الآية: ١٠٦، ٣٠٥/٥)

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ! شيخ طريقت، امير اهلسنت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيه عالم سڳورن جي ادب جي باري ۾ پنهنجي مريدن ۽ چاهيندڙن جي تمام گهڻي مدني تربيت ڪن ٿا، پاڻ عالمن جو مقام ۽ مرتبو بيان ڪندي ۽ انهن جي احترام جو ذهن ڏيندي ارشاد فرمائن ٿا: اسلام ۾ عُلَماءِ حق جي تمام گهڻي اهميت آهي ۽ اهي عِلمِ دِين جي ڪري عوام کان افضل هوندا آهن، غيرِ عالِم جي مقابلي ۾ عالِم کي عبادت جو ثواب بہ گهڻو ملندو آهي جيئن حضرت محمد بن علي رَضِیَ اللہ تَعَالٰی عَنْهما کان روايت آهي: عالِم جون بہ (2) رکعتون غيرِ عالم جي ستَّر (70) رَکعَتن کان افضل آهن. (کنزالعمال، کتاب العلم ،قسم الاقوال،الباب الاول ،٨٧/١٠، حديث:٢٨٧٨٢) تنهنڪري دعوتِ اسلامي سان تمام وابَستگان بلڪ هر مسلمان جي لاءِ ضروري آهي تہ هو عُلَماءِ اهلسنّت سان هرگز نہ اٽڪن، انهن جي ادب ۽ احترام ۾ ڪوتاهي نہ ڪن، علماءِ اهلسنّت جي تحقير سان بلڪل پاسو ڪن. بِلا اجازتِ شَرعي انهن جي ڪردار ۽ عمل تي تنقيد ڪري غيبت جو گناهہ ڪبيره حرام ۽ جهنم ۾ وٺي وڃڻ وارو ڪم نہ ڪن.

حضرت سيدُنا ابوالحفص ڪبير رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: جنهن ڪنهن عالِم جي غيبت ڪئي تہ قِيامت جي ڏينهن ان جي چهري تي لکيل هوندو"هي الله عَزَّوَجَلَّ جي رَحمت کان مايوس (Disappointed) آهي." (مکاشفة القلوب، الباب العشرون فی بيان الغيبة والنميمة، ص٧١) حضرت سيدُنا ابوذرّ غِفاري رَضِیَ اللہ تَعَالٰی عَنْه کان روايت آهي: عالِم زمين ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي دليل ۽ حُجَّت آهي تہ جنهن عالم مان عيب ڪڍيو هو هلاڪ ٿي ويو. (کنزالعمال، کتاب العلم ،قسم الاقوال،الباب الاول،٧٧/١٠ ، حديث:٢٨٦٦٩)

علماء جي بي ادبي جون مثالون

اڄ ڪلهہ ڪجهہ ماٺهو ڳالهہ ڳالهہ تي عالم سڳورن جي باري ۾ توهين وارا الفاظ بَڪي ڇڏيندا آهن، مثلاً چوندا آهن: ياءُ ٿورو بچجي رهجان "علامہ

صاحب“ آهن. علماءُ لالچي هوندا آهن، اسان سان سڙندا آهن. اسان جي ڪري ڪير هنن کان پُڇي ئي ڪو نہ ٿو، ڇڏيو ڇڏيو هي تہ مولوي آهي. (معاذ الله عالمن کي ڪجهہ ماڻهو حقارت سان چئي ڇڏيندا آهن) هي ملا ماڻهو.

الله عَزَّ وَجَلَّ اسان کي عالم سڳورن جو ادب ۽ احترام نصيب فرمائي ۽ انهن جي بي ادبي جي آفت کان اسان کي بچائي. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِیِّ الْاَمِين صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِيب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

قرآنِ ڪريم جو ادب ۽ احترام

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اڄوڪي قرآنِ ڪريم جي ادب ۽ احترام جي باري ۾ ڪجهہ مدني گل ٻڌون ٿا، توڙي هن پرفتن دور ۾ بہ مسلمانن جي دل ۾ قرآنِ ڪريم جو تمام گهڻو ادب ۽ احترام آهي، پر ياد رهي تہ صرف دل ۾ ئي قرآنِ ڪريم جو ادب هئڻ ڪافي نہ بلڪ ان سان گڏوگڏ ظاهري آدابن کي ادا ڪرڻ بہ ضروري آهي. بدقسمتي سان علمِ دين کان دُوري (Distance) جي ڪري ماڻهن جي هڪ وڏي تعداد ان جي ظاهري آدابن جو خيال رکڻ کان نہ صرف محروم آهي بلڪ اڻ واقف بہ آهي. جڏهن تہ هڪ مسلمان هئڻ جي ناطي اسان کي گهرجي تہ قرآنِ ڪريم جا آداب سکيون ۽ انهن جو لازمي خيال رکون تہ جيئن هن عظيم ڪتاب جي معمولي بہ بي ادبي نہ ٿي سگهي، ياد رکو! باادب ماڻهو دُنيا ۽ آخرت ۾ ڪامياب ٿي ڪامياب آهن، ڪهڙي خبر ادب جي ڪري اسان جي بگڙي ٻڻجي وڃي. جيئن تہ

قرآن ڪريم جي ادب جي برڪت

دليلُ العارفين ۾ آهي: هڪ فاسِق نوجوان هو، جنهن جي بُرائين جي ڪري مسلمان ان سان نفرت ڪندا هئا ۽ ان کي گهڻو منع ڪندا هئا پر هو ٻڌوندو نہ هو. اَلغرض جڏهن ان جو اِنتقال ٿيو تہ ڪنهن ان کي خواب ۾ ڏٺو تہ مٿي تي تاج (Crown) رکي ملائڪن سان گڏ جنّت ۾ وڃي رهيو آهي، ان کان پڇيو ويو تہ تون تہ بدڪار هئين، هي دولت ڪٿان نصيب ٿي؟ جواب ڏنائين: دنيا ۾ مون

ڪان هڪ نيڪي تي هئي اها هي جو جتان ڪان بہ قرآنِ پاڪ تي منهنجي نگاهہ پوندي هئي، بيهي تعظيم جي نظر سان ان کي ڏسندو هئس، اللّٰه عَزَّوَجَلَّ مون کي ان جي بدولت بخشي ڇڏيو ۽ هي دَرجو عِنايت فرمايو. (دليل العارفين از هشت بهشت،مجلس۵، ص۹۲بتغير قليل)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! پنهنجي دلين ۾ قرآنِ مجيد جي عظمت پيدا ڪريو ۽ خوب خوب ان جو ادب ۽ احترام ڪريو، ٿي سگهي ٿو تہ اهو ئي عمل اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهہ ۾ قبول ٿي وڃي ۽ اسان جي مغفرت جو سبب بڻجي وڃي. اچو هاڻي قرآنِ ڪريم ۽ تلاوتِ قرآنِ ڪريم جا ڪجهہ آداب ٻڌون ٿا: ❀قرآنِ ڪريم جو سڀ ڪان وڏو ادب جيڪو هر مسلمان تي انتهائي واجب آهي اهو هي تہ طهارت ۽ پاڪي جي بغير (Without cleanliness & purity) ان کي هرگز هرگز نہ هٿ لڳائي. ❀ جيڪڏهن وُضُو نہ هجي تہ قرآن پاڪ کي ڇُهڻ لاءِ وُضو ڪرڻ فرض آهي. (نور الايضاح، ڪتاب الطهارة، فصل فی اوصاف الوضوء،ص۵۹،مفهوما و ملتقطا) ❀ بي وُضو(Without ablution) (شخص) کي قرآنِ مجيد يا ان جي ڪنهن آيت کي ڇُهڻ حرام آهي. بي ڇُهڻ زباني يا ڏسي پڙهي تہ ڪو حَرَج ناهي .❀ جنهن تي غسل فرض هجي ان جو مسجد وڃڻ، طواف ڪرڻ يا قرآن شريف کي ڇُهڻ، جيتوڻيڪ ان جي ساده حاشيي کي يا ان جي جلد يا ٻُجڪي کي ڇُهڻ يا بنا ڇُهڻ جي ڏسي يا زباني پڙهڻ يا ڪا آيت لکڻ يا آيت جو تعويذ لکڻ يا اهڙي تعويذ کي ڇُهڻ يا اهڙي مُنڊي کي ڇُهڻ يا پائڻ جيئن مُقَطَّعَات واري منڊي وغيره حرام آهي.. (بهارِ شريعت،حصّه۲، ۳۲۶/۱) ❀ جڏهن بہ قرآنِ ڪريم کي هٿ لڳائي يا ان جي تلاوت ڪرڻ جي سعادت حاصل ٿئي تہ انتهائي ادب ۽ تعظيم سان چُمي ڏئي ۽ سِيني سان لڳائي برڪت حاصل ڪري، اميرالمُومنين حضرت سيِّدُنا عمر فاروق اعظم رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ روزانو صبح جو قرآن پاڪ کي چمي ڏئي فرمائيندا هئا: ”هي منهنجي پالڻهار عَزَّوَجَلَّ جو عهد ۽ ان جو ڪتاب آهي. (رد المحتار علی الدرالمختار ج ۹ ص۶۳۴، بتغيرقليل) ❀ مستحب هي آهي تہ باوُضُو،قبلي ڏانهن رخ ڪري، پاڪ صاف ڪپڙا پائي تِلاوت ڪري. (بهارِ شريعت،حصه ۳،۵۵۰/۱) ❀ تلاوتِ قرآن جي لاءِ مسواڪ وغيره جي ذريعي چڱي نموني وات صاف ڪري جيئن تہ حضرت

سَيدُنا علي المرتضي رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہ جن ارشاد فرمايو: بيشڪ توهان جا وات قرآنِ ڪريم جي لاءِ رستو آهن (يعني تلاوتِ قرآن جو ذريعو آهن) انهن کي مسواڪ جي ذريعي پاڪيزه ڪريو. ❀ تلاوت جي شروع ۾ اَعوذُ پڙهڻ مُستَحَب آهي ۽ سُورت جي ابتداء ۾ بِسمِ الله سنّت، نه ته مُستَحَب. (بهارِ شريعت،حصه۳،۱/۵۵۰) ❀ ليٽي قرآن پڙهڻ ۾ حرج ناهي جڏهن ته پير سميٽيل هجن ۽ منهن کليل هجي، اهڙي طرح هلندي ۽ ڪم ڪندي به تلاوت جائز آهي، جڏهن ته بي ڌياني نه ٿئي، نه ته مڪروهه آهي. (صراط الجنان،۱/۲۸) ❀ غسل خاني ۽ پليتي وارين جاين تي قرآن پاڪ پڙهڻ ناجائز آهي. (غنية المستملی، ص۴۹۶) ❀ قرآن شريف جي آدابن مان هي به آهي ته ان جي طرف پٺ نه ڪئي وڃي، نه پير ڪيا وڃن، نه پيرن کي قرآن کان مٿي ڪيو وڃي، نه هي ته پاڻ مٿانهين جاءِ تي هجو ۽ قرآن مجيد هيٺ هجي. (بهارِ شريعت،حصه۱۶،۳/۴۹۶) ❀قرآنِ ڪريم کي جُزدان ۽ غِلاف ۾ رکڻ ادب آهي. ❀صَحابه ۽ تابِعين رِضْوَانُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَيهِمْ اَجْمَعِين جي زماني کان ان تي مسلمانن جو عمل آهي. ❀ ڪنهن رڳو خيرو بَرَڪت جي لاءِ پنهنجي گهر ۾ قرآنِ ڪريم رکيو آهي ۽ تلاوت نٿو ڪري ته گناهه نه بلڪ ان جي اها نيت باعثِ ثواب آهي. (بهار شريعت،حصه۱۶،۳/۴۹۵) ❀ ٿي سگهي ته روزانو ان جي زيارت سان برڪت حاصل ڪري جو ان جي زيارت به عبادت آهي. جيئن ته نبي ڪريم صَلَّى اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: عبادت جو جيڪو حصو توهان جي اکين جي لاءِ آهي اهو اکين کي ڏيو. صحابه ڪرام عَلَيهِمُ الرِّضْوَان جن عرض ڪيو: اکين جو عبادت ۾ ڪهڙو حصو آهي؟ فرمايائون: قرآنِ ڪريم ۾ نظر ڪرڻ، ان ۾ غور ۽ فڪر ڪرڻ ۽ ان جي عجائب مان عبرت حاصل ڪرڻ. (شعب الايمان،باب فی تعظيم القرآن، فصل فی قراءة من المصحف، ۲/۴۰۸،حديث: ۲۲۲۲)

میں ادبِ قرآن کا ہر حال میں کرتا رہوں ہر گھڑی اے میرے مولیٰ تجھ سے میں ڈرتا رہوں

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اڄڪلهه بدقسمتي سان دِيني ڪتابن ۾ مقدّس تحريرن

www.dawateislami.net

جي ادب جو جذبو گهٽ ٿيندو پيو وڃي، مثال جي طور تي ڪيئي گهرن، دفترن وغيره ۾ اخبار ڪپائڻ وارو روزانو اخبار ڏئي ويندو آهي ۽ ان جي ڏيڻ جو طريقو هي هوندو آهي ته يا ته هو دروازي هيٺان اندر ڏانهن اڇلائيندو يا دروازي مٿان اڇلائيندو آهي ،ان نادان کي ايتري سمجهه ۽ عقل ناهي ته ڪجهه روپين جي خاطر مان روزانو ڪيتري وڏي بي ادبي ڪريان ٿو، ڇاڪاڻ ته اخبارن ۾ آياتِ قرآني، احادِيثِ مبارڪ، بزرگانِ دِين جا اقوال ۽ ڪيئي هنڌن تي الله عَزَّ وَجَلَّ ۽ رسول صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم **جا نالا لکيل هوندا آهن**، اي ڪاش! انهن اخبار وڪڻڻ وارن تائين به" مقدّس تحريرن جي ادب" واري نيڪي جي دعوت پهچي وڃي. اهڙي طرح يوٽيلٽي بِلز ڏيڻ وارا به شايد انهيءَ انداز سان بِل (Bill) اڇلائيندا هوندا. ڪنهن بِل تي عبدالقيوم نالو لکيل هوندو ته ڪنهن تي محمد بلال وغيره، ڪئي ڪمپنيون به پنهنجي ڪنهن شيءَ (Item) جي مشهوري جي لاءِ انهيءَ انداز سان ان شيءَ جو تعارف پهچائن ٿا ته ان دوران خبر ناهي ڪهڙيون بي ادبيون ٿينديون هونديون.

ان بي ادبيءَ کان پاڻ به بچڻ ۽ ٻين کي به بچائڻ لاءِ"اخبار وغيره جي لاءِ مين داخلي دروازي (Main Gate) وٽ ڪو Box لڳايو وڃي ته جيئن اخبارفروش يا يوٽيلٽي بِلز ڏيڻ وارا اخبار يا بِل هيٺ اڇلائڻ بدران ان Box ۾ وجهن." ان سان اهي بي ادبين کان بچندا ۽ اوهان کي به ثواب ملندو.

علمِ دِين کان دُوري ۽ دولتِ ادب جي معلومات نه هئڻ جي شايد ان جي وجه هي آهي ته اسان نيڪ ماڻهن جي صحبت اختيار ڪرڻ ۽ بزرگانِ دِين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِم اجمعين جي نقشِ قدم تي هلڻ ڇڏي ڏنو آهي، اڄ به جيڪڏهن اسان سٺي صحبت اپنايون ۽ پنهنجي بزرگن جي ڪردار ۽ فرامين تي مضبوطي سان عمل ڪريون ته يقيناً هڪ ڀيرو ٻيهر اسان جو معاشرو آدابِ دِين جو مرڪز بڻجي سگهي ٿو. الله وارن وٽ آداب ڪيتري قدر اهم ۽ ضروري آهن، اچو! هن باري ۾ پهرين شيخِ طريقت، اميرِ اهلسنت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه جي طرزِ عمل جي باري ۾ ٻڌون ٿا ۽ ان کان بعد بزرگن جا فرمان به ٻڌنداسين.

ڪتابن جو ادب

زم زم نگر حيدرآباد (باب الاسلام سنڌھ) جي ھڪ اسلامي ڀاءُ جو بيان آھي تہ 8 شَوَّالُ المُڪَرَّم 1427 بمطابق پھرين اڪتوبر 2006 بروز اربع اشراق ۽ چاشت جي نفلن جي ادائيگي کان بعد امير اھلسنت دَامَتْ بَرَڪَاتُھُمُ الْعَالِيہ جي نظر ھڪ دِيني ڪتاب تي پئي جنھن تي ڪنھن ”وائٽو“ (whito، لفظ مٽائڻ وارو قلم) رکي ڇڏيو ھو، پاڻ اُٿي وڌي قلم ان ڪتاب تان ھٽائيندي ھي ارشاد فرمايو: دِيني ڪتاب تي ڪنھن شيءِ جو رکڻ ادب جي خلاف آھي، ان جو خيال رکڻ سعادت مندي آھي نہ تہ جيڪو ان ڳالھ ڌيان ناھي ڏيندو، ان جون بي احتياطيون وڌي وينديون آھن. پوءِ فرمائڻ لڳا دعوتِ اسلامي جي قيام کان اڳ جي ڳالھ آھي، ڪم و بيش 27 سال اڳ ۾ مان ھڪ صاحب سان ملاقات جي لاءِ پھتس دورانِ گفتگو انھن ھٿ ۾ پڪڙيل احاديثِ مبارڪ جو مشھور ڪتاب مشڪواة شريف ڪي اھڙي طرح مٿان کان ميز (Table) تي رکيو جو ڪجھ ”ڌمڪ“ (Sound) پيدا ٿي، مون کي ان ڳالھ جو ايتري قدر صدمو ٿيو جو اڄ گھڻو عرصو گذرڻ جي باوُجود بہ جڏھن اھو واقعو ياد ايندو آھي تہ ان ”ڌمڪ“ جو صدمو مَحسوس ٿيندو آھي. (تذکرہ امیر اہلسنت ،قسط ۴،ص۳۴) اھڙي طرح ھڪ اسلامي ڀاءُ جو بيان آھي تہ ١٤٢٠ھ ۾ مون کي چل مدينہ يعني امير اَھلسنّت دَامَتْ بَرَڪَاتُھُمُ الْعَالِيہ سان گڏ حج جي سعادت حاصل ٿي، ھڪ ڏينھن مڪہ مڪرمہ زَادَھَا اللہ شَرَفًا وَّ تَعْظِيماً ۾ جتي اسان جو قِيام ھو، بعدِ اشراق و چاشت امير اَھلسنّت دَامَتْ بَرَڪَاتُھُمُ الْعَالِيہ اوچتو بينا ۽ سامھون رکيل ھڪ دِيني ڪتاب جنھن تي برابر رکيل چادر جي ڪنڊ سرڪي آئي ھئي ان کي ھٽايائون ۽ ڪتاب کڻي اکين سان لڳايو، مٿي تي رکيو ۽ چُمي ادب سان ساڳي ھنڌ واپس رکي ڇڏيائون. شرڪاءِ قافلہ امير اھلسنت دَامَتْ بَرَڪَاتُھُمُ الْعَالِيہ جي ادب ۽ عملي ترغيب جي ھن دلنشين انداز سان بيحد متاثر ٿيا ۽ نيت ڪئي آئندہ اسان بہ دِيني ڪتابن جي آداب جو خيال رکنداسين. (تذکرہ امیر اہلسنت ،قسط ۳۵/۴)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مدني ڪمن مان هڪ مدني ڪم ”چوڪ درس“

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! سُنّتن تي عمل جو جذبو ماڻهن ۾ پيدا ڪرڻ جي لاءِ فرض، واجب، سُنتن ۽ مُستَحَبن جو پابند ۽ ادب ۽ تعظيم جو پيڪر بنائڻ جي لاءِ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابسته رهو ۽ 12 مدني ڪمن ۾ وڌ کان وڌ حصّو وٺو. ذيلي حلقي جي ٻارهن مدني ڪمن مان هڪ مدني ڪم چوڪ درس به آهي. اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّ وَجَلَّ چوڪ دَرس مُسَلمانن کي بُرائين کان بچائڻ، بي نمازين کي نمازي بنائڻ، مسجدن کان پري رهڻ وارن کي مسجدن جي حاضري جو شرف ڏيارڻ، نيڪين ۾ رَغبت وڌائڻ، نمازن جي پابندي جو ذِهن بنائڻ سان گڏوگڏ عِلمِ دِين جون گهڻيون ڳالهيون سکڻ سيکارڻ جو ذريعو آهي ۽ ماڻهن تائين عِلمِ دِين جون ڳالهيون پهچائڻ اَجر ۽ ثَواب جو ڪم آهي. جيئن ته فرمانِ مُصْطَفٰي صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم آهي جيڪو شخص منهنجي اُمَّت تائين ڪا اسلامي ڳالهه پهچائي ته جيئن ان سان سُنَّت قائم ڪئي وڃي يا ان سان بد مذهبي دور ڪئي وڃي ته اهو جنّتي آهي. (حلية الاولياء،١٠/٤٥، حديث: ١٤٤٦٦) اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ ان مدني ڪمن جي برڪت سان بي شمار ماڻهو گناهن ڀري زندگي کان توبه ڪري راهِ سُنّت تي هلڻ لڳا، اچو ترغيب جي لاءِ هڪ مدني بهار ٻڌون ٿا.

چوڪ درس جي بَرَڪت سان سُڌري ويو

لائنز ايريا (باب المدينه ڪراچي) جي اسلامي ڀاءُ ڪجهه هن طرح بيان ڏنو ته مان پنهنجي گهر جي ڇَت تي بيٺو هيس ته منهنجي نظر گهٽي ۾ بيٺل دعوتِ اسلامي جي هڪ باعِمامه اسلامي ڀاءُ تي پئي جيڪو اڪيلو ئي چوڪ درس ڏئي رهيو هو هڪ به اسلامي ڀاءُ درس ٻڌڻ جي لاءِ نه رڪيو هو مان هونئن ته دين کان عملي طور تي ايترو قدر پري هيس جو سَبز عمامي وارن کي ڏسي ڪري پڇي ويندو هئس، پر الائي چو هن کي اَڪيلو درس ڏيندي ڏسي ڪري مون کي ترس اچي ويو، سوچيم ته هن سان ڪير به ناهي بيٺو! ته هلو پلا مان ئي بيهان ٿو، سو مان چوڪ درس ۾ شريڪ ٿي ويس منهنجو چوڪ درس ۾ شريڪ ٿيڻ منهنجي اِصلاح جو سبب بڻجي ويو ۽ مان مدني ماحول سان

وابسته ٿي ويس ھي، بيان ڏيڻ وقت اَلحَمدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ پنھنجي علائِقي جي مدني اِنعامات جو ذميدار آھيان، ھڪ اھو ڏينھن ھو جو سَبز عمامي وارن کي ڏسي ڪري پيچي ويندو ھئس ۽ اَلحَمدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اڄ اھو ڏينھن آھي جو پاڻ منھنجي مٿي تي سَبز سَبز عِمامي جو تاج جڳمڳ ڪري رھيو آھي.

تمھیں لطف آجائے گا زندگی کا　　قریب آکے دیکھو ذرا مدنی ماحول
نبی کی محبت میں رونے کا انداز　　چلے آؤ سکھلائے گا مدنی ماحول

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب!　　صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

مسجدن جو ادب

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اڄڪلھ بدقسمتي سان جتي برگزيده ھستين،مُقدّس شين ۽ بابرڪت ھنڌن جي ادب ۽ احترام ڏانھن اسان جو توجھ گھٽ ٿيو آھي، اتي مسجد جي ادب ۽ تقدّس ۾ بہ تمام گھڻي ڪمي آئي آھي حالانڪ مسجد جي معاملي ۾ ھر مسلمان کي اھا ڳالھ پيشِ نظر رکڻ گھرجي تہ مسجد بادشاھِ حقيقي عَزَّوَجَلَّ جو دربار آھي، تنھنڪري مسجد جو ادب ۽ احترام دُنيا جي وڏي کان وڏي بادشاھ جي دربار کان بہ گھڻو ھئڻ گھرجي، پر بدقسمتي سان اڄڪلھ مسجدن ۾ دُنيوي ڳالھيون ڪرڻ عام آھن، افسوس! علمِ دِين کان دُوري ۽ فڪرِ آخرت کان محرومي جي ڪري مسجد ۾ ويھي انتھائي بيباڪي ۽ غير سنجيدگي سان نہ صرف دُنيوي ڳالھيون ڪيون وينديون آھن بلڪ ڄاڻ اڻڄاڻ ۾ ڪوڙ سارا اھڙا ڪم ڪيا ويندا آھن جيڪي مسجد جي آداب جي خلاف آھن، جڏھن تہ مسجد جي آداب کي نظر انداز ڪرڻ ۽ ذِڪر و اذڪار وغيره نيڪ ڪمن جي بدران ان جي بي حُرمتي ڪرڻ يا ان ۾ ويھي دُنيوي ڳالھيون ڪرڻ دُنيا ۽ آخرت جي بربادي، اللہ عَزَّوَجَلَّ جي ناراضي ۽ ان جي فضل و ڪرم سان محرومي جو سبب آھي. جيئن تہ

مسجدن ۾ دنياوي ڳالھيون ٿينديون

اعليٰ حضرت امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فتاويٰ رضويہ جي سورھين (16)

جلد ۾ هڪ روايت نقل ڪندي فرمائن ٿا: روايت ۾ اچي ٿو ته هڪ مسجد پنهنجي ربّ عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ شڪايت ڪرڻ وئي ته ماڻهو مون ۾ دنيا جون ڳالهيون ڪندا آهن. ملائڪ ان کي ايندي مليا ۽ چوڻ لڳا اسين انهن (مسجد ۾ دنيا جون ڳالهيون ڪرڻ وارن) کي هلاڪ ڪرڻ لاءِ موڪليا ويا آهيون. (فتاوٰی رضویہ، ۱۶ /۳۱۲ بتغیر قلیل)

اهڙي طرح نبين جي سُلطان، رحمت عالميان صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ماڻهن تي هڪ اهڙو زمانو ايندو جو مسجد ۾ دنيوي ڳالهيون ٿينديون توهان انهن سان گڏ نه ويهو جو الله عَزَّوَجَلَّ کي انهن سان ڪو ڪم ناهي. (شعب الايمان، باب فی الصلوات، فصل المشی الی المساجد،۳/۸۶، حدیث:۲۹۶۲)

مشهور مفسّرِ قرآن، حڪيم الأُمَّت مفتي احمد يار خان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه هن حديث پاڪ جي شرح ۾ فرمائن ٿا: ”يعني الله (عَزَّوَجَلَّ) انهن تي ڪرم نه ڪندو، نه ته ربّ کي ڪنهن ٻانهي جي ڪا ضرورت ناهي، اهو ضرورتن کان پاڪ آهي. (مِرأۃالمناجیح،۱/۴۵۷)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! ڏٺو اوهان ته مسجد ۾ دنياوي ڳالهيون ڪرڻ وارا ڪيترا بد نصيب آهن جو نبي ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ٻين کي انهن جي هم نشيني ۽ صحبت اختيار ڪرڻ کان منع ڪيو. اهو ئي سبب آهي ته اسان جا اڪابر ۽ بزرگانِ دِين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْن پاڻ به آدابِ مسجد جو گهڻو خيال رکندا هئا ۽ ٻين جي به ان باري ۾ مدني تربيت ڪندا هئا. جيئن ته

مسجد ۾ آواز بلند ڪرڻ وارن جي مدني تربيت

هڪ ڀيرو حضرت سَيدُنا فاروقِ اعظم رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه مسجد جي ادب جي متعلق ٻن ماڻهن جي مدني تربيت فرمائي. جيئن حضرت سَيدُناسائب بن يزيد رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه کان روايت آهي ته مان مسجد ۾ بيٺل هئس ته ڪنهن مون کي پٿري هنئي. مون ڏٺو ته اهي حضرتِ سيّدُنا امير الْمُؤمنين عمر فاروقِ اعظم رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه هئا. پاڻ (بلند آواز سان مسجد ۾ ڳالهيون ڪندڙن ڏانهن اشارو ڪندي) مون کي فرمايو: ”وڃ ۽ انهن ٻنهي کي مون وٽ وٺي اچو!“. مان انهن ٻنهي کي وٺي حاضرِ خدمت ٿيس. امير المومنين حضرتِ سيّدُنا عمر رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْه انهن کان پڇا

فرمايو، ” توهان ڪهڙي شهر سان تعلق رکو ٿا ؟ عرض ڪيائون: اسان طائف جا رهڻ وارا آهيون. امير المومنين رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ فرمايائون، جيڪڏهن توهان مدينهءِ منوره جا رهڻ وارا هجو ها ته مان توهان کي ضرور سزا ڏيان ها. توهان رسول الله صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جي مسجد ۾ پنهنجو آواز بلند ٿا ڪريو. (بخاری،کتاب الصلٰوۃ،باب رفع الصوت فی المساجد، ۱/۱۷۸،حدیث: ۴۷۰)

مشهور مفسّرِ قرآن، حڪيم الأُمَّت مفتي احمد يار خان رَحْمَۃُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَیْہ هن حديث جي تحت فرمائن ٿا ته اهي حضرات دنيوي ڳالهيون وڏي آواز سان ڪري رهيا هئا، نه ته مسجد ۾ درس ، تدريس، ذڪرُ الله(ء) نعت شريف وغيره بلند آوازسان ڪري سگهو ٿا،جڏهن ته نمازين کي تڪليف نه ٿئي. (مراۃالمناجیح،۱/۴۵۶)

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اسان کي گهرجي ته اسان نه صرف مسجد جي اندر دنياوي ڳالهين کان بلڪ انهن سڀني ڪمن کان به بچون جيڪي آدابِ مسجد جي خلاف هجن، ياد رکو! مسجد جي اندر ڀڄڻ، زور زور سان نچ ڏيڻ، کهنگڻ يا اوڳرائي ڏيڻ، بِلا ضرورت اوٻاسي ڏيڻ ۽ ان جو آواز بلند ڪرڻ ۽ بغير نيتِ اعتڪاف ڪائڻ، پيئڻ سمهڻ وغيره کان مسجد جو تقدُّس پائمال ٿيندو آهي بلڪ انهن مان ڪي ڪم ناجائز ۽ حرام به آهن.

اچو! مسجد جي ادب ۽ احترام جو جذبہ پيدا ڪرڻ جي لاءِ دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اِداري مڪتبة المدينه جي شايع ٿيل 568 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”ملفوظاتِ اعليٰ حضرت“ مان مسجد جا 12 آداب ٻڌون ٿا.

مسجد جا آداب

﴾1﴿ گهٽين مسجدن ۾ دستور آهي ته رمضان شريف ۾ ماٺهو نمازين لاءِ افطاري موڪليندا آهن. اهي بنا نيّت اعتڪاف جي اتي بي تڪلف ٿي کائيندا، پيئندا ۽ فرش خراب ڪندا آهن، اهو ناجائز آهي.

﴾2﴿ وضو ڪرڻ کان پوءِ وضو وارن عضون مان پاڻي جو هڪ ڦڙو به مسجد جي فرش تي نه ڪري.

﴾3﴿ مسجد ۾ جيڪڏهن ڇِڪ اچي ته ڪوشش ڪريو آواز آهستي نڪري اهڙيءَ طرح کنگهہ. (حديث ۾ آهي:) اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْرَهُ الْعَطْسَةَ الشَّدِيْدَةَ فِي

الْمَسْجِدِ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ جا پيارا حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم مسجد ۾ زور سان ٻِچ ڏيڻ کي ناپسند فرمائيندا هئا. (شعب الايمان،باب فی تشميت العاطس،فصل فی خفض الصوت بالعطاس،۷/۳۲، حديث۹۳۵۶)

﴿4﴾ مسجد ۾ دنيا جي ڪا ڳالهه نہ ڪئي وڃي. باقي! جيڪڏهن ڪا ديني ڳالهه ڪنهن سان ڪرڻي هجي تہ ويجهو وڃي آهستي چوڻ گهرجي، هيئن نہ ٿئي جو هڪ صاحب مسجد جي اندران، ٻاهرين ماڻهن سان بيهي وڏي آواز سان ڳالهائي يا ڪو ٻاهران ان کي سڏي ۽ هي ان جو ڏاڍيان جواب ڏئي.

صَلُّوْاعَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

اوراقِ مقدس جو تحفظ

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول ۾ ادب ۽ آداب جو صرف درس ئي ناهي ڏنو ويندو بلڪ ان جي لاءِ عملي طور تي جدّوجهد بہ ڪئي ويندي آهي، جنهن جو اندازو هن ڳالهه مان لڳائي سگهجي ٿو تہ دعوتِ اسلامي جتي سُنّتن جي خدمت جي ڪم و پيش 104 شعبن ۾ مصروفِ عمل آهي، اتي اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ ان جو هڪ باقاعده شعبو ”مجلسِ تَحَفُّظِ اَوراقِ مُقَدَّسَہ“ بہ آهي. هن مجلس جو بنيادي مقصد مقدس اوراق جو تحفظ ڪرڻ ۽ انهن جو تقدس پامال نہ ٿيڻ ۽ انهن کي بي ادبين کان بچائڻ آهي، انهيءَ عظيم جذبي جي تحت مجلس تَحَفُّظِ اَوراقِ مُقَدَّسَہ جا اسلامي ڀائر مختلف شعبہ هاءِ زندگي سان تعلق رکڻ وارن ماڻهن (عالمن، امامن، مسجد ڪميٽين، واپاري، دُڪاندار، وغيره) جي تعاون سان مختلف هنڌن تي اَوراقِ مُقَدَّسَہ جي تَحَفُّظ جي لاءِ بڪس (Box) وغيره جي ترڪيب ڪئي ويندي آهي ۽ مجلس جي ڏنل شرعي ۽ تنظيمي اُصولن جي مُطابق اَوراقِ مُقَدَّسَہ کي دفن، ٺڏو يا محفوظ ڪرڻ جو ڀرپور انتظام ڪيو ويندو آهي.

اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ! هن مجلس جي تحت پاڪستان جي اٽڪل 150 کان وڌيڪ شهرن ۾ مختلف هنڌن تي ڪم وبيش 27000 (ستاويهه هزار) باڪس (Box) لڳايا ويا آهن ۽ هينئر تائين اوراقِ مقدسہ جا تقريباً 2 لک کان وڌيڪ ٿيلها محفوظ

ڪيا ويا آهن.

محفوظ سدا رکھنا شہا! بے ادبوں سے اور مجھ سے بھی سرزد نہ کبھی بے ادبی ہو

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو! اڄ جي بيان ۾ اسان ادب ۽ آداب جي اهميت جي باري ۾ ٻڌو تہ ❀ جيڪي ماڻهو قابلِ ادب شين ۽ هستين جو ادب ۽ احترام ڪن ٿا، انهن جا نصيب سٺا هوندا آهن ❀ ۽ اهي ادب جي برڪت سان دُنيا ۽ آخرت جون سعادتون ماڻڻ ۾ ڪامياب ٿي ويندا آهن ❀ ادب جي ڪري ڪڏهن تہ بي ايمان کي ايمان جي دولت نصيب ٿيندي آهي جيئن جادوگرن حضرت موسيٰ عَلَيه السَّلَام جو ٿورو ادب ڪيو تہ اُنهن کي ايمان جي دولت نصيب ٿي ❀ ادب جي ڪري ڪڏهن گناهگار کي توبہ ۽ نيڪي جي توفيق ملندي آهي ❀تہ ڪنهن کي ولايت جو درجو نصيب ٿيندو آهي، اسان جا بُزرگانِ دِين الله جي نالي جو، الله عَزَّوَجَلّ وارن جو، مسجدن جو ۽ قرآن جو پاڻ بہ بي حد ادب ڪندا هئا ۽ ٻين جي بہ هن معاملي ۾ مدني تربيت ڪندا هئا. الله عَزَّ وَجَلّ انهن بزرگن جي طرزِ عمل جو ۽ انهن جي تعليمات جو صدقو اسان کي بہ عطا فرمائي ۽ اسان کي باادَب با نصيب بنائي.اٰمِين بِجَاهِ النَّبِی الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

مٺا مٺا اسلامي ڀائرو !بيان کي ختم ڪندي سنّت جي فضيلت ۽ ڪجھ سنّتون ۽ آداب بيان ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪيان ٿو، تاجدارِ رسالت، شهنشاهِ نُبُوَّت، مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جو فرمان جنّت نشان آهي: جنهن منهنجي سنّت سان محبت ڪئي ان مون سان محبت ڪئي ۽ جنهن مون سان محبت ڪئي اهو جنّت ۾ مون سان گڏ هوندو.

(مشكاة الصابيح،كتاب الايمان،باب الاعتصام بالكتاب والسنة،١/٩٧،حديث:١٧٥)

ان کی سنّت کا جو آئینہ دار ہے بس وُہی تَو جہاں میں سمجھدار ہے

منڊي پائڻ جا مدني گل

اچو! منڊي جا ڪجهه مدني گل ٻڌون ٿا: ۞ مرد کي سون جي منڊي پائڻ حرام آهي، سلطانِ دو جهان،رَحمتِ عالَميان صَلَّی اللّٰہ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ سون جي منڊي پائڻ کان مَنع فرمايو آهي. (صَحيح بُخاری ج ۴ ص٦٧ حديث ٦٣ ٨ ٥) ۞ (نابالغ) ڇوڪَر کي سَون جا زيور پارائڻ حرام آهي ۽ جنهن پارايا اهو گنهگار ٿيندو. (بہارِ شريعت ج ۳ ص ۴۲۸، دُرِّمُختارو رَدُّالْمُحتار ج ۹ص۵۹۸) ۞ لوهه جي منڊي جهنّمين جو زيور آهي. (ترمذی ج ۳ص ۳۰۵ حديث ۱۷۹۲) ۞ مرد جي لاءِ اها ئي مُنڊي جائز آهي جيڪا هڪ نگيني واري هجي ۽ جيڪڏهن ان ۾ (هڪ کان وڌيڪ) گهڻا نگينا هجن تہ پوءِ ڀلي چانديءَ جي ئي هجي مَرد جي لاءِ ناجائز آهي. (رَدُّالْمُحتار ج۹ص۵۹۷) ۞ بغير نگيني واري منڊي پائڻ ناجائز آهي جو هي منڊي ناهي، ڇَلو آهي.

صَلُّوْاعَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

طرح طرح جون هزارين سنتون سکڻ جي لاءِ **مکتبة المدينہ** جي شايع ٿيل ڪتاب 312 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”**بهار شريعت**“ حصو 16 ۽ 120 صفحن جو ڪتاب“سنتيں ۽ **آداب**” هديو ڏئي حاصل ڪيو ۽ پڙهو. سنتن جي تربيت جو هڪ بهترين ذريعو دعوت اسلامي جي مدني قافلن ۾ عاشقان رسول سان گڏ سنتن ڀريو سفر آهي.

مجھ کو جذبہ دے سفر کرتا رہوں پروردگار سنّتوں کی تَربِیَت کے قافلے میں بار بار

صَلُّوْاعَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

دعوتِ اسلامي جي هفتيوار سنتن ڀري اِجتِماع ۾ پڙهيا ويندڙ 6 درود شريف ۽ 2 دعائون

(1) جمعي جي رات جو دُرُود

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِنِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الْحَبِيْبِ الْعَالِي الْقَدْرِ الْعَظِيْمِ الْجَاهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلِّمْ

بزرگن فرمايو آهي تہ جيڪو شخص هر جمعرات (جمعہ ۽ خميس جي وچين رات) هن دُرُود شريف کي پابندي سان گهٽ ۾ گهٽ هڪ ڀيرو پڙهندو موت جي وقت سرڪار مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جي زيارت ڪندو ۽ قبر ۾ داخل ٿيڻ وقت بہ ايستائين هو ڏسندو تہ سرڪار مدينہ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ان کي پنهنجي هٿن سان قبر ۾ داخل ڪري رهيا آهن.(1)

(2) سمورا گُناه مُعاف

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِهٖ وَسَلِّمْ

حضرتِ سَيِّدُنا انس رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ کان روايت آهي تہ تاجدارِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: جيڪو شَخص هي دُرُود شريف پڙهي جيڪڏهن بيٺل هو تو ويهڻ کان پهريان ۽ ويٺل هو تہ بيهڻ کان پهريان، ان جا گناهہ معاف ڪيا ويندا.(2)

---

[1]...افضل الصلوات على سيد السادات، الصلاة السادسة والخمسون، ص151ملخصًا

[2]...افضل الصلوات على سيد السادات، الصلاة الحادية عشرة، ص 65

(3) رَحمت جا ستر دروازا

صَلَّی اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّد

جيڪو هي دُرُود شريف پڙهندو آهي ان تي رحمت جا ستر دروازا کوليا ويندا آهن.[1]

(4) ڇهه لک دُرُود شريفن جو ثواب

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَا فِيْ عِلْمِ اللّٰهِ صَلَاةً دَآئِمَةً بِدَوَامِ مُلْكِ اللّٰهِ

حضرت اَحمد صاوِي عَلَيهِ رَحمَةُ اللّٰهِ الهَادِی ڪن بُزرگن کان نقل ڪن ٿا ته هن دُرُود شريف کي هڪ ڀيرو پڙهڻ سان ڇهه لک دُرُودشريف پڙهڻ جو ثواب حاصل ٿيندو آهي.[2]

(5) قُربِ مُصطَفٰي صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ كَمَا تُحِبُّ وَ تَرضٰی لَهٗ

هڪ ڏينهن هڪ شَخص آيو ته حُضُورِ اَنور صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم کيس پنهنجي ۽ صِدّيقِ اڪبر رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنهُ جي وچ ۾ ويهاريو، انهيءَ تي صَحابَهٴ ڪرام رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنهُم کي تَعَجُّب ٿيو ته اهو مرتبي وارو شخص ڪير آهي جڏهن اهو هليو ويو ته سرڪار مدينه صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: هو جڏهن مون تي دُرُودِ پاڪ پڙهندو آهي ته هيئن پڙهندو آهي.[3]

---

[1]...القول البديع، الباب الثانی، ص277،

[2]...افضل الصلوات علی سيد السادات، الصلاة الثانية والخمسون، ص149

[3]...القول البديع، الباب الاول، ص125

www.dawateislami.net

(6) دُرُود شَفَاعت

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَکَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ

شافع امم صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن جو فرمان معظم آهي : جيڪو شخص هي درود پاڪ پڙهي ان جي لاءِ منهنجي شفاعت واجب ٿي ويندي آهي.[1]

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(1) هڪ هزار ڏينهن جون نيڪيون

جَزَى اللّٰهُ عَنَّا مُحَمَّدًا مَا هُوَ اَهْلُهٗ

حضرتِ سَيِّدُنا ابنِ عباس رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا کان رِوايت آهي ته سرڪارِ مدينه صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم جن فرمايو: هي درود شريف پڙهڻ واري جي لاءِ ستر فرشتا هڪ هزار ڏينهن تائين نيڪيون لکندا آهن.[2]

(2) جڻ شبِ قدر حاصل ڪري ورتي

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ الْكَرِيْمُ، سُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْم

(خداءِ حليم و ڪريم کان سواءِ ڪوئي عبادت جي لائق ناهي، اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ پاڪ آهي جيڪو ستن آسمانن ۽ عرشِ عظيم جو پروردگار آهي)

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم: جنهن هن دُعا کي ٽي ڀيرا پڙهيو ڄڻ ان شبِ قدر کي حاصل ڪري ورتو. (ابنِ عساڪر ج 19، ص 155، حديث 4455)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

---

[1] ... الترغيب والترهيب، ج ۲، ص ۳۲۹، حديث ۳۱

[2] ... مجمع الزوائد،ڪتاب الادعية،باب فی ڪيفية الصلاة...الخ،254/10،حديث:17305